

Vergaderjaar 2024–2025

32 824

Integratiebeleid

Nr. 449

LIJST VAN VRAGEN EN ANTWOORDEN

Vastgesteld 26 maart 2025

De vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft een aantal vragen voorgelegd aan de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over de brief van 7 februari 2025 inzake de Actieagenda Integratie en de Open en Vrije Samenleving (Kamerstuk 32 824, nr. 448).

De Staatssecretaris heeft de vragen die betrekking hebben op de onderdelen buitenlandse inmenging en beïnvloeding beantwoord bij brief van 26 maart 2025. De overige vragen zullen op een later moment worden beantwoord.

Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Tielen

De griffier van de commissie,
Meester-Schaap

Vraag 4

Gaat het om strafbare feiten wanneer wordt gesproken over intolerante en onverdraagzame gedragingen

Antwoord

Bepaalde intolerante en onverdraagzame gedragingen zijn inderdaad als strafbaar aan te merken. Er zijn echter ook intolerante en onverdraagzame gedragingen die niet onwettelijk of strafbaar zijn. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld groepen mensen die zich volledig afsluiten van de rest van de samenleving, of actief ideeën uitdragen die intolerant zijn jegens andere groepen in de samenleving. Dit zijn gedragingen die niet *op* of *over* de grens liggen, maar (net) *ervoor*. Strafrecht is hier vaak niet toepasbaar. Maar er kan sprake zijn van onwenselijkheid, als dergelijke gedragingen de open en vrije samenleving aantasten.

Vraag 5

Om welke concrete gedragingen gaat het wanneer wordt gesproken over intolerante en onverdraagzame gedragingen?

Antwoord

In de Nederlandse samenleving is ruimte voor een grote diversiteit van beschouwingen, opvattingen, waardepatronen en leefstijlen. Dit betekent dat mensen de vrijheid hebben hun eigen keuzes te maken binnen de kaders van de democratische rechtsorde. Onze vrijheden zijn echter geen vrijbrief voor intolerant of onverdraagzaam gedrag. Overheid en samenleving moeten zich teweerstellen tegen de uitwassen die op basis van ideologische of religieuze overtuigingen leiden tot actieve onverdraagzaamheid, en – onder omstandigheden – het belemmeren van anderen in het uitoefenen van hun grondwettelijke rechten en vrijheden. Hierbij kan worden gedacht aan (gezaghebbende) personen binnen een groep die leden van de eigen groep «bestrafen» (door bijvoorbeeld bedreiging) voor gedrag en uitingen die niet volledig overeenkomen met de geldende norm of mensen ertoe aanzetten om niet de Nederlandse taal te leren.

Ik heb aangekondigd voor de zomer een juridische verkenning te starten naar de mogelijkheden om te komen tot normering van specifieke gedragingen. Gezien de complexiteit van de verkenning – het gaat om mogelijkheden tot het normeren van gedragingen die raken aan diverse wetsdomeinen – verwacht ik uw Kamer dit najaar te kunnen informeren over de voortgang.

Vraag 6

Welke definitie van buitenlandse inmenging hanteert u in uw onderzoek?

Antwoord

Het kabinet volgt de definitie van statelijke inmenging zoals beschreven in de fenomeenanalyse van de AIVD en NCTV.¹ Ongewenste buitenlandse inmenging (of: statelijke inmenging) is een verzamelnaam voor allerlei manieren waarop buitenlandse overheden zich proberen te bemoeien met of te mengen in de gang van zaken in Nederland. Onder statelijke inmenging valt elke activiteit die de democratische rechtsorde ondermijnt en die wordt ondernomen door een buitenlandse overheid of proxy namens een buitenlandse overheid.

Het gaat om een breed palet aan activiteiten van andere landen, gericht tegen verschillende soorten doelwitten, zoals overheidsinstanties, media

¹ AIVD en NCTV. (2024, oktober). Over de grens. Statelijke inmenging in diasporagemeenschappen in Nederland.

en wetenschappelijke instituties, maar ook individuen, zoals politici, bestuurders journalisten en andere burgers.

Vraag 7

Gaat het bij buitenlandse inmenging om financiering of is de term breder van toepassing?

Antwoord

Zoals benoemd in het antwoord op vraag 6 is statelijke inmenging een verzamelnaam voor verschillende activiteiten van buitenlandse overheden. Verschillende verschijningsvormen daarvan in Nederland, zoals ondermijnende beïnvloeding, worden door de AIVD en NCTV in deze publicatie beschreven. Financiering kan daar een middel toe zijn. Bijvoorbeeld wanneer buitenlandse overheden via financiering bijdragen aan de verspreiding van ondermijnend gedachtegoed of propaganda.

Aanvullend zet het kabinet zich in om risico's op onwenselijke beïnvloeding via geldstromen tegen te gaan. Het wetsvoorstel Transparantie Maatschappelijke Organisaties dat nu in de Kamer ter besluitvorming ligt vormt hierin een eerste stap.

Vraag 37

Wat zijn op dit moment de mogelijkheden om de spanningen in het grijze gebied weg te nemen? Wordt er gewerkt aan een juridisch kader om dit grijze gebied helder te krijgen?

Antwoord

Tussen de verschillende grondrechtelijke vrijheden van mensen zit spanning. Dit doet zich bijvoorbeeld voor tussen het discriminatieverbod enerzijds en de vrijheidsrechten, zoals de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst anderzijds. Dit is een grijs gebied aangezien er geen hiërarchie is tussen de grondrechten. Het is in dergelijke gevallen aan de rechter om te bepalen wanneer gedragingen of uitingen strafbaar zijn.

Ik heb aangekondigd te verkennen of het ten aanzien van specifieke gedragingen mogelijk is om te komen tot normering, aangezien het niet mogelijk is om te komen tot één brede juridische norm. De vraag is wel of er concrete gedragingen zijn, die momenteel nog niet strafbaar zijn én die ernstig genoeg zijn voor het treffen van een maatregel. Hiertoe start ik in afstemming met het Ministerie van Justitie en Veiligheid en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties uiterlijk voor de zomer met een juridische verkenning. Gezien de grote complexiteit van de verkenning – het gaat om mogelijkheden tot het normeren van gedragingen die raken aan meerdere wetsdomeinen – verwacht ik uw Kamer dit najaar te kunnen informeren over de voortgang.

Vraag 44

Op welke manier wordt bepaald of bepaalde gedragingen als «problematisch» worden gezien binnen de Nederlandse samenleving, en specifiek met betrekking tot integratie?

Antwoord

Problematisch gedrag is in de kabinetsreactie op het eindrapport van de Parlementaire ondervragingscommissie naar ongewenste beïnvloeding van maatschappelijke en religieuze organisaties in Nederland (POCOB) omschreven als: *«gedragingen van personen of groepen die voornamelijk binnen de grenzen van de wet vallen, maar tot aantasting en onder-*

mijning van de democratische rechtsorde kunnen leiden.»² Daarom meent het kabinet dat de overheid de taak heeft om problematische gedragingen te voorkomen, te signaleren en (voor zover mogelijk) tegen te gaan. Het is aan de bevoegde overheidsinstanties (bijv. het Openbaar Ministerie) om gedragingen op hun wettelijkheid te toetsen en indien van toepassing hier tegen op te treden.

Vraag 45

Kunt u een lijst sturen van «problematische gedragingen»?

Antwoord

Er is geen limitatieve lijst te geven van gedragingen, die kunnen worden gezien als problematisch. Problematisch gedrag betreft een breed spectrum aan gedragingen, die vallen binnen de kaders van de wet, maar, al dan niet, op termijn kunnen leiden tot aantasting en ondermijning van de democratische rechtsorde. Gedacht kan worden aan:

- Oproepen op ideologische gronden om niet te gaan stemmen bij Nederlandse verkiezingen (al dan niet vanaf de stemgerechtigde leeftijd
- Mensen dusdanig beïnvloeden en/of onder druk zetten dat hun vrijheid van stemmen (bij verkiezingen) wordt beperkt.
- De legitimiteit van politieke ambtsdragers belemmeren of afwijzen, bijvoorbeeld door intimidatie, of te benadrukken dat ze geen legitieme gesprekspartner zijn;
- Het bewust creëren en/of verspreiden van desinformatie;
- Het bemoeilijken van participatie van Nederlandse ingezetenen aan de samenleving met vervreemding en isolatie tot gevolg;
- Het aanmoedigen dat kinderen onttrokken worden aan het wettelijk verplicht onderwijs en de leerplicht;
- Alternatieve regels (religieuze, ideologische of anderszins) willen laten prevaleren boven vigerende en democratisch bepaalde wet- en regelgeving;
- Bestrijden van het monopolie van de rechter in het opleggen van straffen, inclusief bestrijden dat door de rechter opgelegde straf opgevolgd moet worden;
- Oproepen geen aangiftes te doen tegen mensen uit de eigen groep;
- Onverdraagzaamheid aanmoedigen ten opzicht van andersdenkende groepen;
- Gedrag en uitingen die niet volledig overeenkomen met de geldende norm binnen de groep expliciet afwijzen en/of bestraffen.

Vraag 86

Hoe beoordeelt u het gegeven dat in de beslisnota's is opgenomen dat er geen ambtelijke overeenstemming is bereikt over het opnemen van specifieke landen wanneer het gaat om buitenlandse inmenging?

Antwoord

In de keuze om specifieke landen te noemen wegen verschillende belangen mee. Een dergelijk besluit vereist overeenstemming met alle betrokken ministeries.

Vraag 87

Zijn er signalen bij u bekend over Israëlische beïnvloeding die de Nederlandse democratische rechtsorde beïnvloeden? Zo ja, hoe gaat u hiermee om?

Antwoord

² POCOB

Op 29 november jl. hebben de Minister van Justitie en Veiligheid en de Minister van Buitenlandse Zaken uw Kamer geïnformeerd over een rapport van het Israëlische Ministerie van Diaspora en Antisemitismebe-strijding³. Het kabinet vindt de wijze van verspreiding van het rapport van het Israëlische ministerie ongebruikelijk en, gegeven de mogelijke negatieve gevolgen voor Nederlandse ingezetenen, onwenselijk. Het kabinet heeft de Israëlische autoriteiten op deze gang van zaken aangesproken.

Vraag 122

Op welke termijn verwacht u de resultaten van de verkenning naar het bieden van tegenwicht tegen ondermijnende gedragingen te kunnen publiceren?

Antwoord

Zoals aangegeven in vraag 37 verwacht ik uw Kamer dit najaar te kunnen informeren over de verkenning.

Vraag 136

Met welke maatschappelijke partners wordt er samengewerkt om buitenlandse inmenging tegen te gaan?

Antwoord

Deze Kamerbrief betreft een aankondiging van de Actieagenda Integratie en de Open en Vrije Samenleving, waarin ik mijn ambities en beoogde doelen weergeef. Mijn ambities heb ik besproken binnen het kabinet. Voor het uitwerken van de Actieagenda zal ik nauw samenwerken met verschillende maatschappelijke organisaties, waaronder gemeenten, de VNG en maatschappelijke organisaties en zelforganisaties vanuit verschillende gemeenschappen. Ik werk hierbij (alleen) samen met maatschappelijke partners, die de doelstellingen van de Actieagenda Integratie en de waarden en normen van onze open en vrije samenleving onderschrijven. Dit proces wordt momenteel vormgegeven.

De afgelopen periode heb ik al gesprekken gevoerd met CMO, Femmes for Freedom, sleutelpersonen op het gebied van zelfbeschikking en met Nederlanders met verschillende herkomst die buitenlandse inmenging hebben ervaren. Daarnaast heb ik diverse werkbezoeken afgelegd in het kader van deze Actieagenda, waaronder het spreekuur voor vrouwelijke genitale verminking in het Hagaziekenhuis.

Vraag 137

Op welke momenten in het traject over het OBI⁴-meldpunt wordt de Kamer meegenomen?

Antwoord

Met de brief «Stand van zaken aanpak Ongewenste Buitenlandse Inmenging (OBI)» van 17 oktober 2024 is de Kamer geïnformeerd over de inrichting van het centrale OBI-meldpunt.⁵ De komende maanden staan in het teken van het opstellen en realiseren van de randvoorwaarden om het centrale OBI-meldpunt functioneel, maar bovenal veilig in te kunnen richten (de pilot-fase). Zoals toegezegd in de Kamerbrief van 17 oktober, wordt de Kamer na afronding van de pilot-fase nader geïnformeerd over de verdere inrichting van het meldpunt.

Vraag 148

³ Kamerstuk 36 651, nr. 34.

⁴ OBI: ongewenste buitenlandse inmenging

⁵ Kamerstuk 30 821, nr. 241

Wat voor aanwijzingen heeft u ontvangen over buitenlandse invloeden die de democratische rechtsorde hebben ondermijnd? Kunt u specifieke voorbeelden toelichten?

Antwoord

Buitenlandse beïnvloeding dient te worden onderscheiden van buitenlandse of statelijke inmenging. Via het regulier diplomatiek verkeer, publieksdiplomatie en media-aandacht proberen vrijwel alle overheden, ook de Nederlandse, steun te vergaren voor bepaalde ideeën en belangen of om meningsverschillen te beslechten. Buitenlandse beïnvloeding is niet ondermijnend wanneer het op openlijke en legitieme wijze plaatsvindt en daarbij de normen en waarden van de Nederlandse democratische rechtsorde respecteert.

Sinds de zomer van 2023 kunnen burgers via verschillende ingangen bij de Rijksoverheid terecht om meldingen en signalen te delen over OBI. Deze signalen van statelijke inmenging worden onder andere meegenomen in de fenomeenanalyse van de AIVD en de NCTV. Verschillende voorbeelden van ondermijnende beïnvloeding, als verschijningsvorm van statelijke inmenging, worden in deze fenomeenanalyse beschreven.⁶ Vormen van transnationale repressie die worden ingezet tegen diasporagemeenschappen in Nederland zijn bijvoorbeeld bedreiging en intimidatie (online of fysiek, ook gericht op familieleden in binnen- of buitenland).

Vraag 149

Hoe wordt gegarandeerd dat maatregelen tegen buitenlandse beïnvloeding niet resulteren in discriminatie van bepaalde migrantengroepen?

Antwoord

Het tegengaan van discriminatie is een belangrijk speerpunt in de Actieagenda. Ik sta voor een vrij Nederland waar iedereen zichzelf kan zijn en niemand belemmerd wordt in het kiezen hoe hij of zij het leven vormgeeft. Zoals aangekondigd in de Actieagenda staat het Ministerie van SZW aan de lat om de weerbaarheid van gemeenschappen in de samenleving te vergroten tegen ongewenste buitenlandse inmenging door onder andere het vergroten van de bewustwording over dit fenomeen. De uitwerking hiervan wordt landenneutraal en op fenomeenniveau ingestoken. Ik beoog diverse maatschappelijke organisaties waaronder uit verschillende gemeenschappen bij deze acties te betrekken, zodat de uitwerking aansluit bij de behoefte van de samenleving.

Vraag 150

Hoe wordt gecontroleerd of meldingen van buitenlandse inmenging terecht zijn en niet worden gebruikt om gemeenschappen te stigmatiseren?

Antwoord

Sinds de zomer van 2023 kunnen via verschillende ingangen bij de Rijksoverheid meldingen of signalen van OBI gedeeld worden. Op basis van anonimiteit worden deze meldingen en signalen vervolgens periodiek besproken en geanalyseerd. Deze informatie draagt primair bij aan een integraal en gezamenlijk beeld van de mogelijke dreiging op fenomeenniveau. Waar nodig kan het beeld dat uit de meldingen en signalen voortkomt worden gekoppeld of getoetst aan al bestaande en lopende

⁶ AIVD en NCTV. Over de grens. Statelijke inmenging in diasporagemeenschappen in Nederland. Oktober 2024

onderzoeken naar OBI, bijvoorbeeld van de politie of de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Vraag 151

Hoe zorgt het kabinet ervoor dat de maatregelen tegen buitenlandse financiering niet selectief worden toegepast op islamitische organisaties (weekendscholen)?

Antwoord

Aangrijpingspunt in de Wtmo is de vraag of het activiteiten van een maatschappelijke organisatie een (dreigend) gevaar vormt voor de openbare orde of het algemeen belang. Daarmee staat een individuele, organisatiegerichte benadering centraal, waarbij de herkomst van de gelden (binnenland of buitenland) er niet toe doet. Daarin ligt ook besloten dat dit wetsvoorstel zich niet bij voorbaat richt op islamitische organisaties. Organisatie die binnen de grenzen van de wet blijven, krijgen niet te maken met het handhavingsinstrumentarium van de Wtmo.

Vraag 152

Hoe bent u van plan migrantengemeenschappen te betrekken bij de aanpak van buitenlandse inmenging?

Antwoord

Deze Kamerbrief betreft een aankondiging van de Actieagenda Integratie en de Open en Vrije Samenleving, waarin ik mijn ambities en beoogde doelen weergeef. Mijn ambities heb ik besproken binnen het kabinet. Voor het uitwerken van de Actieagenda zal ik nauw samenwerken met verschillende maatschappelijke organisaties, waaronder gemeenten, de VNG en maatschappelijke organisaties en zelforganisaties vanuit verschillende gemeenschappen. Ik werk hierbij (alleen) samen met maatschappelijke partners, die de doelstellingen van de Actieagenda Integratie en de waarden en normen van onze open en vrije samenleving onderschrijven. Dit proces wordt momenteel vormgegeven.

Vraag 153

Hoe wordt privacy en veiligheid gewaarborgd voor de organisaties waarvan u vermoedt dat deze te maken hebben met buitenlandse inmenging?

Antwoord

Voor het beschermen van de gegevens van onze contacten is het Ministerie van SZW gebonden aan de AVG-wetgeving. Het Ministerie van SZW heeft geen bevoegdheden en instrumentarium voor het beschermen en beveiligen van personen en organisaties die vermoedelijk te maken hebben met OBI.

Wanneer personen of organisaties worden geïntimideerd of bedreigd door andere overheden, kunnen zij hiervan melding of aangifte doen bij de politie. Het kabinet benadrukt dat handelingsperspectieven die geboden kunnen worden op het terrein van veiligheid beperkt zijn. Veel vormen van OBI, zoals manipulatie en beïnvloeding, vinden immers plaats onder de drempel van het strafrecht en kunnen daarom niet strafrechtelijk worden vervolgd.

Vraag 156

Hoe ziet u de uitwerking van een «slim verbod» voor zich?

Antwoord

De Minister van Justitie en Veiligheid heeft twee inventarisaties in voorbereiding waarbij gekeken gaat worden hoe andere landen in de EU omgaan met organisaties die mogelijke banden hebben met terroristische

organisaties, waarbij ook specifiek wordt gekeken welke mogelijkheden zij hebben tot het verbieden van deze organisaties. Daarnaast wordt geïnventariseerd welke maatregelen andere landen nemen om ongewenste buitenlandse financiering tegen te gaan. Als uit deze inventarisaties blijkt dat er nog onvoldoende middelen zijn om effectief op te kunnen treden, zal het kabinet passende aanvullende maatregelen nemen. De Minister van Justitie en Veiligheid is voornemens uw Kamer in het voorjaar van 2025 te informeren.

Vraag 232

Wat zijn de beweegredenen om de Wet toezicht informeel onderwijs door te zetten, terwijl wordt geconcludeerd dat er geen aanwijzingen zijn dat er buitenlandse invloeden zijn die de democratische rechtsorde ondermijnen?

Antwoord

Met het wetsvoorstel Toezicht informeel onderwijs wordt het mogelijk voor de overheid om in te grijpen als kinderen binnen het informeel onderwijs worden aangezet tot haat, geweld of discriminatie. Dit vindt het kabinet in de eerste plaats van belang omdat in dergelijke situaties het kind bescherming verdient. Het wetsvoorstel richt zich dus niet specifiek op alleen misstanden die voortvloeien uit buitenlandse invloeden.

Vraag 235

Waarom heeft u ervoor gekozen niet in de Kamerbrief op te nemen dat buitenlandse financiering slechts sporadisch voorkomt en dat na gericht onderzoek niet blijkt dat deze gericht is op beïnvloeding? Schept u daarmee een realistisch beeld van de problematiek?

Antwoord

De opmerking in de openbaar gemaakte beslisnota betreft de passage in het jaarverslag 2023 van de AIVD waarin wordt aangegeven dat de wahhabi-salafistische beweging nauwelijks gefinancierd wordt door geldschietters uit de Golfregio.⁷ De maatregelen die dit kabinet wil treffen om ongewenste buitenlandse financiering van maatschappelijke organisaties in Nederland aan banden te leggen, is echter niet gericht op financiering uit specifieke landen.

Nederland heeft in toenemende mate te maken met ontwikkelingen die een dreiging vormen voor de democratische rechtsorde, vanuit onverdraagzaam, antidemocratisch gedachtengoed vanuit bijvoorbeeld extreemrechts en anti-institutioneel extremisme. De inzet van het kabinet is er breed op gericht om financiering die dergelijke ondermijnende, onverdraagzame en antidemocratische boodschappen en gedragingen mogelijk maakt aan te pakken.

⁷ AIVD-jaarverslag 2023 | Jaarverslag | AIVD